

בבל וארץ ישראל

שמ

ויותר מזה שעל הרוב הדבר בולט לפנינו ומפורש בדברי ר' יונתן אינם דבר לעצמם כי אם שבאו ביחוד על דברי ר' יאשיה.
וזה הוא רק מפני שהי' כל זה בבבל בהוצל מקומו של ר' יאשיה, ובבית מדרשו אשר הוא הי' שם הראש והמציע את המשנה.
כי על כן באו דבריו כל פעם ראשונה ודברי ר' יונתן באו רק עליהם.
ושם גם נסדרה המכילתא כולה, ועל כן לא הוזכרה יחד עם הספרא והספרי.
ואך זה הוא הדבר אשר במכילתא באו הרבה מאד דברי תנאי בבל כר' יאשיה (ועל דבריו דברי ר' יונתן) **ר' יצחק** ר' נתן ר' אחי בר' יאשיה, מה שאין הדבר כן בספרא, וגם לא בספרי.
כי המכילתא נתחברה וגסדרה בבבל, בהוצל בבית מדרשו של ר' יאשיה.
וכבר אמרנו בח'ב עמוד 187 בנוגע לכל תנאי בבל בכלל:
„ומכל החכמים האלה לא מצינו כמעט הלכה מופשטת (פ"ז) על פי יסודי ההלכה לפי שזה הי' רק בארץ לבד ונעוץ יחד עם בית הוועד והמתיבתא הכוללת היחידה גם שם וכו' אבל בבבל שלא הי' לא בית הוועד ולא מתיבתא כוללת, עסקו ביותר ברמזי המקרא, על דיני המשנה, על סתמי יסודי המשנה והקבלה בכלל וכו'“.
וכן הדבר בכל מקום גם עם ר' יונתן ומוזה נוכל לדעת כי מאז עזב את ארץ ישראל בימי השמד, נשאר בבבל.
והיינו שנשאר בבבל מאז אשר הגיעו ימי פעולותיו, מאז אשר התחיל לעמוד על רגלי עצמו אחרי ימי הדור הקודם, עד סוף ימיו.
ואף שיכול להיות כי עזב גם לארץ ישראל כפעם בפעם, אבל עיקר מושבו נשאר מאז ואילך בבבל בעיר הוצל מקומו של ר' יאשיה, ועל כן כמו שאין לר' יאשיה ולכל תנאי בבל דבר בהלכות על המשנה לפי שלא היו בהמתיבתא היחידה הכוללת כן לא נמצא כזאת גם לר' יונתן.
ועל כן אין גם מר' יונתן דבר לא במשנה ולא בתוספתא כמו שאין כזאת מר' יאשיה.
ויש בזה גם דבר חדש בנוגע לתנאי בבל, ור' יונתן עמהם אשר בא עתה בימי השמד לבבל וקבע מקומו שם.
כי ביומא ד' נ"ז בא בנמ' „עירה דם הפר לתוך דם השעיר תנן כמאן דאמר מערבין לקרנות דאיתמר ר' יאשיה ור' יונתן חד אמר מערבין חד אמר וכו'“.
והתוס' ישנים כתבו שם „דאיתמר ר' יאשיה ור' יונתן וכו' ואע"פ שתנאים הם קאמר בלשון מימרא ונראה שהיו תנאים אחרונים כמו ר' חייא ור' שמעון ברבי“.
וכבודם הגדול במקומו אבל הלא הדבר מפורש בחולין ד' ע' (שהובא בעמוד 678) כי ר' יונתן שקיל וטרי עם בן עזאי, אחד מזקני הדור הקודם.
ואפי' בנו של ר' יאשיה, ר' אחי בר' יאשיה, הי' בן דורו של רבי כמו שהוא בקדושין ד' ע"ב „כי הוה נחא נפשיה דרבי אמר וכו' בירתא דסמיא איכא הערה (פ"ז) יוצא מכלל הזה הוא רק ר' נתן אשר הלך לארץ ישראל בימי דוד פעולותיו, ויהי שם אב בית דין בהמתיבתא הכללית.

בבבל היום סרו מאהרי המקום דאקפי פירא' בכורא בשבתא ואזיל וצדן בה בשבתא ושמתניהו ר' אחי בר' יאשיה'.

ומבואר כי בנו של ר' יאשיה' הי' בן דורו של רבי, ור' יאשיה' בר' יוחנן חבירו היו שניהם ממש בני דור ר' מאיר ור' יהודה ר' יוסי ר' שמעון ור' אלעזר בן שמוע.

וקרא אותם באמת חבירי ושימשו לפני ר' ישמעאל.

אבל הדברים פשוטים שבאמת רגיל זה בנמי' מאד על תנאי בבל לזרוע דבריהם בלשון מימרא.

ור' יצחק אשר נמצא אותו בהמאורע עם הנניא בשלמי' השמר יחד עם ר' נתן (עי' ח"ב מעמוד 200 ולהלן). הנה באו דבריו בן לפנינו בנמי' פעמים רבות. ועי' לדוגמא במס' חולין ד' ס"ג:

„אמר ר' יצחק עוף סהור נאכל במסורת נאמן הצייד לומר עוף זה סהור מסר לי רבי“.

„אמר ר' יוחנן והוא שבקי בהן ובשמותיהן“.

ומבואר דר' יוחנן מפרש דברי ר' יצחק, ואין לנו בזמן האמוראים ר' יצחק ברור הראשון עד שר' יוחנן יפרש דבריו, והוא רק ר' יצחק התנא מבבל, אשר כבר נתבאר לנו כל ענינו בח"ב מעמוד 185 ולהלן.

ועי' זבחים ס"ט, „אמר ר' יצחק שמעתי שחיים אחת קמיצת זר ואחת מליקת זר אחת תרד ואחת לא תרד ולא ידענא אמר חזקיה מסתברא קמיצה תרד מליקה לא תרד וכו“.

וחנה מפרש חזקי' דבריו ובודאי שזה הוא ר' יצחק חבירו של ר' נתן מבבל בזמן ר' מאיר ור' יהודה.

ובכל זה באו דבריו בלשון זה „אמר ר' יצחק“ ולא „תניא אמר ר' יצחק“ ובוזמא ד' מ"ב „אמר ר' יצחק שתי שחיטות שמעתי אחת של פרה ואחת של פרו אחת כשרה בזר ואחת פסולה בזר ולא ידענא הי מיניה“.

ובא על זה „איתמר שחיטת פרה ופרו רב ושמואל חד אמר פרה פסולה ופרו וכו' וחד אמר פרו פסולה וכו'“.

ומי לא יראה שמחלוקתם היא לפרש את ה"שמעתי" של ר' יצחק אשר שכח אם פרה פסולה ופרו כשרה או להיפך, והוא ר' יצחק זה.

ובמס' חולין ד' קל"ט דבמשנה שם תנן „עוף טמא פסור מלשלה“ בא בנמי' על זה:

„מנא הני מילי אמר ר' יצחק דאמר קרא כי יקרא קן צפור לפניך עוף משמע לן בין סהור בין טמא צפור סהור אשכחן דאיכרי צפור וכו“.

והנה לא זה בלבד שנאמר „אמר ר' יצחק“ כי אם שנים הדברים באו על המשנה „מנא הני מילי אמר ר' יצחק“.

ובכל זה הנה מפורש בספרי פרשה ראה שזה ר' יצחק התנא מבבל שהי' בימי ר' מאיר ור' יהודה, ובא שם:

„אמר ר' יאשיה' כל מקום שנאמר צפור בסהור הכתוב מדבר אסור ר' יצחק עוף סהור נקרא עוף ונקרא צפור והטמא אינו נקרא אלא עוף בלבד“.